

Bokläsning hos barn och ungdomar.

Hur ofta och vad?

Stig Elofsson

Abstrakt

Rapportens syfte är att undersöka hur vanligt det är att barn och ungdomar läser böcker respektive serier/tidskrifter och vilken typ av litteratur de läser. Till syftet hör också att studera hur detta varierar beroende på kön, ålder samt socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund. Barn/ungdom har i en enkät fått besvara frågor kring hur ofta man läst böcker respektive serier samt i en sluten fråga markera vilka olika typer av litteratur man läser. I några av undersökningarna ingår också en fråga kring hur mycket tid man lägger ned på bokläsning på fritiden.

Materialet till rapporten har hämtats från undersökningar som genomförts i samarbete mellan projektet *Ung livsstil* och berörda kommuner. Samtliga undersökningar innefattar ett slumpmässigt urval av kommunens alla barn/ungdomar som går i friskolor eller kommunala skolor. Svarsfrekvensen överstiger i samtliga undersökningar 70 procent och ligger sammantaget på något över 80 procent. Undersökningsgruppen innefattar sammanlagt 48 287 elever som besvarat dessa enkäter i 15 kommuner under perioden 2009-2018.

Att bokläsning skiljer sig mellan kön och olika åldersgrupper är ingen nyhet. Flickor läser i högre utsträckning böcker än pojkar, andelen som överhuvudtaget läser böcker minskar med ökad ålder. I mellanstadiet uppger cirka 80 % av de läst någon bok senaste veckan, i gymnasiet har detta minskat till ungefär hälften. Andelen som uppger att de varje vecka läser serier/tidskrifter är – speciellt i mellanstadiet – lägre men påverkas mindre av kön och ålder. Kring 40-45 % uppger att de gör detta minst en gång i veckan.

Vilken typ av litteratur som barnen/ungdomarna läser skiljer sig naturligtvis beroende på kön och ålder. Det är vanligare att flickor läser underhållningslitteratur – t ex fantasy, science fiction, deckare – ungdomsböcker/kärleksromaner liksom tidningar/tidskrifter. I motsats läser pojkar oftare action/sport medan läsning av mer vuxenorienterad litteratur – dikter, historia, fakta, vuxenlitteratur – är ungefär lika vanligt bland de båda könen.

Läsning av underhållningslitteratur ligger högst i mellanstadiet och minskar sedan med ökad ålder. Detsamma gäller bland pojkar för ungdomslitteratur/kärleksromaner medan åldersförändringarna i detta fall är begränsade bland flickor. Mot detta står att allt fler läser tidningar/tidskrifter med ökad ålder. Andelen som läser vad här betecknats vuxenlitteratur förändras mindre med ökad ålder. Men vi kan dock bland flickor se en viss ökning från högstadiet till gymnasiet.

En analys av den sociala bakgrundens – familjesituation samt socioekonomisk respektive svensk/ utländsk bakgrund - påverkan visar att denna i högstadiet och gymnasiet har en stark påverkan på om barnen/ungdomarna läser böcker eller ej. Det är en högre andel som läst böcker bland de som bor med bägge föräldrar, de som har en bättre relation till föräldrarna, de som har högre socioekonomisk bakgrund. När det gäller svensk/utländsk bakgrund har vi flest bokläsare bland första generationens invandrare. Liknande samband framträder även för läsning av tidningar/tidskrifter. Däremot har social bakgrund en betydligt svagare inverkan på om ungdomarna är flitigare läsare eller ej och på vilken typ av litteratur de läser. Frågan om ungdomarna läser eller ej är central. Inom denna ram läggs socialt sett mindre begränsning kring vad man läser, det viktiga är om ungdomarna läser eller ej.

Förord

Ung livsstil är ett forsknings- och utvärderingsprojekt som studerar ungas levnadsvanor och livsvillkor inom en rad områden samt preferenser inom fritid och kultur. Projektet är ett samarbete mellan ett femtontal kommuner¹ i Sverige och institutionen för socialt arbete (Stig Elofsson) vid Stockholms universitet. Forskningsprojektet startade 1984 vid sociologiska institutionen på Stockholms universitet för att undersöka barns/ungdomars fritidsvanor och preferenser inom fritid. Sedan studien 2004/2005 i Stockholm har perspektivet vidgats och strävat efter att mer utförligt kunna beskriva och analysera barns/ungdomars livsvillkor. I första hand står dock fortfarande deras situation och preferenser på fritidsområdet i centrum för våra studier. Sedan år 2000 genomförs studier inom Ung livsstil också i grund- och gymnasiesärskolan.

Ett stort tack går till alla de barn/ungdomar som besvarat enkäterna och gett en beskrivning av era livsvillkor och önsknings. Detta ger ett viktigt underlag för att politiker skall kunna utforma en politik för barn- och ungdomar. Ett stort tack också till de personer i medverkande kommuner som genomfört fältarbetet samt kodning av enkäterna! Utan er hade inte studierna gått att genomföra i den nuvarande omfattningen.

Olika rapporter inom ung livsstil finns att ladda ned gratis på www.unglivstil.org

Ung livsstil finns även på Facebook! Följ forskningsprojektet för att se de senaste resultaten www.facebook.com/unglivstil

Stockholm i mars 2019

Stig Elofsson

Fil. Dr i statistik och docent i socialt arbete

E-post stigeloofsson@bredband.net

C författaren

¹ Se bilaga för en förteckning över de kommuner som ingår i Ung livsstil.

Innehållsförteckning

Bokläsning hos barn och ungdomar	1
Hur ofta och vad?	1
Abstrakt	2
Förord	4
Innehållsförteckning	5
Inledning	1
Tidigare forskning	3
Material och metod	6
Genomförande	6
Undersökningsgrupp	6
Mått	7
Bokläsning och läsning av serier/tidskrifter	7
Familjesituation	8
Socioekonomisk bakgrund	8
Mått på svensk och utländsk bakgrund	9
Statistisk metod	10
Hur ofta läser barn/ungdomar böcker?	12
Hur ofta läser barn/ungdomar serietidningar?	15
Vilka läser inte böcker?	17
Vilka läser böcker ofta?	19
Vilka läser inte serier?	21
Vilka läser serier ofta?	23
Vad läser barnen/ungdomarna?	25
Vad läser barn/ungdomar – den sociala bakgrundens påverkan	28
Sammanfattning	31
Bokläsning	31
Läsning av serier/tidskrifter	31
Vad läser barnen/ungdomarna	32
Referenser	34
Bilaga	35

Inledning

Lotta Olsson skriver i artikel *Hur skall vi få barn att läsa mer när vi vet så lite om vad de redan läser?*

Årets Mediebarometer kommer i maj, men redan nu finns en intressant delrapport. Där har man t ex visat hur en genomsnittlig vecka ser ut för olika åldrar: I åldrarna 9-14 år har 84 procent läst böcker. Fantastiskt eller hur? Låter som om ungarna läser som tusan.

Värre är det i åldersgruppen 15-24 år, där bokläsningen plötsligt sjunkit till 54 procent. Sen fortsätter bokläsningen att sjunka. I åldersgruppen 25-44 år läser 52 procent böcker en genomsnittlig vecka. I åldersgruppen 45-64 år har det till och med sjunkit till 48 procent. Efter pension, 65-79 års ålder, stiger det till 52 procent.

Det är förstås inte bara ålder som är relevant: utbildningsnivån spelar större roll. Bland de lågutbildade läser 31 procent böcker, bland de högutbildade är det 63 procent. Inte så konstigt, det heller.

Skälet till att vi fortsätter att tjata om läsfrämjande och hur viktigt det är att läsa böcker är ju att läsförmåga är en maktfråga. Man skall kunna läsa sina kontrakt och förstå vad man skriver på och vad myndigheterna säger. Man skall kunna läsa lagar och avtal, annars är det lätt att bli blåst. Det är rätt allvarligt om lågutbildade är dåliga på att läsa.

Vi vet dessutom väldigt lite vad, det vill säga vilka böcker, folk läser. Själv har jag en längre tid funderat över om det är ungdomar som läser ungdomsböcker. Hur många går direkt till vuxenlitteraturen? Är det skillnad på vad pojkar och flickor läser?

Sånt vet vi inte så mycket om. Ni i läsdelegationen, ska ni inte uppmana regeringen att initierar en rejäl läsvaneundersökning? Det skulle onekligen bli lättare att arbeta läsfrämjande om vi inte bara gissar.
Dagens Nyheter, 2017- 03- 30

Lotta Olsson uppgift om att vi vet lite om vad man läser är kanske något överdriven, men en litteratursökning ger begränsade referenser till forskning som tar upp detta. Speciellt finns det undersökningar kring tidningsläsning och bokläsande rent allmänt, däremot få referenser till vilken typ av litteratur man läser. Detta stämmer med Lotta Olssons slutsats. Jag återkommer nedan till den tillgängliga forskningen och dess tillförlitlighet.

Däremot finns grunddata kring både bokläsning och vad man läser bland elever i mellan- och högstadiet samt gymnasiet från en rad fritidsvaneundersökningar som gjorts inom projektet *Ung livsstil* från en rad undersökningar som genomförts efter 2003. I dessa finns också bakgrundsdata som gör det möjligt att studera variationer beroende på barnens/ungdomarnas sociala bakgrund. Ett problem är att det behövs ekonomiska resurser och tid för att göra en relevant presentation av dessa data. För att ändå ge en första bild av vad som finns tillgängligt presenterar vi här data kring barns/ungdomars läsning av dagstidningar och tidningar på nätet. Lotta Olsson förslag till regeringen att göra en omfattande läsvaneundersökning skulle kunna – när det gäller barn och ungdomar – kunna göras mycket billigare, genom att ge resurser till analys av data som insamlats inom *ung Livsstil*, där data redan finns tillgängliga. Även om undersökningarna inte är rikstäckande ingår en rad olika kommuner med varierande social sammansättning, t ex Stockholm (och en rad andra kommuner inom Stockholmsregionen), Malmö, Jönköping, Kalmar. Undersökningarna har också ett betydligt mindre bortfall än vad man numera normalt får i undersökningar som görs. Uppgifterna torde också ha en god validitet

eftersom frågor kring läsvanor och vad man läser endast utgör en mindre del när det gäller ungdomars levnadsförhållanden. I en undersökning som blir alltför inriktad mot just läsvanor finns alltid risk för överskattningar utifrån social önskvärdhet. Detta torde vara ett mycket litet problem i just undersökningarna inom *Ung Livsstil*.

Tidigare forskning

Ulf Fredriksson och Karin Taube ger i boken *Läsning, Läsvanor och Läsundersökningar* en sammanfattning av forskning och data från en lång rad undersökningar som behandlar läsning utifrån en rad olika perspektiv. Denna bok täcker ett betydligt bredare perspektiv än vad som behandlas i den här rapporten, men kan dock vara intressant om vi vill fördjupa sig i vad barnens/ungdomarnas läsvanor och val av litteratur kan ha för mer övergripande betydelse.

Ett avsnitt i boken *En modell för att analysera läsning* tar upp vilka faktorer som påverkar läsning och läsutveckling. Detta är speciellt intressant när vi vill undersöka hur barnens/ungdomarnas sociala bakgrund påverkar dels hur mycket de läser, dels vad de läser. Författarna presenterar här följande modell².

Bakgrundsfaktorer		Läsning
Eleven - Kön - Ålder		Läsförmåga
Familjen - Socioekonomisk status - Resurser i hemmet - Läsvanor - Stödjande och konkurrerande aktiviteter - Läsning före skolstarten		Självskattad läsförmåga
Skolan - Läraren - Klassen - Läsundervisning - Läsning i skolan - Attityder till skolan - Specialundervisning		Läsvanor Läsning av - Böcker - Serietidningar - Tidningar/tidskrifter - Dagstidningar - Webbsidor
Språklig och kulturell bakgrund - Förstaspråk - Födelseland - Vistelsetid i Sverige - Elevens första språk - Elevens bästa språk - Språkvanor i familjen - Modersmålsundervisningen - Undervisning i svenska som andraspråk		

Ref. Fredriksson & Taube, s. 56

I avsnittet *Flickors och pojkars läsintrasse* redovisar författarna följande uppgifter som hämtats från PISA 2009³.

² Se Fredriksson & Taube, sid 56.

³ PISA – Programme for International Student Assessment – är en undersökning som organiseras av OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) har sedan 2000-talet varit den dominerande internationella kunskapsundersökningen.

Tabell 7.4 *Andel (%) flickor och pojkar som läser olika slags läsmaterial PISA 2009.*

	Flickor (%)	Pojkar (%)
Tidskrifter/veckotidningar	66,9	49,7
Serietidningar	16,1	28,7
Skönlitteratur	45,1	20,1
Facklitteratur	10,6	9,3
Dagstidningar	71,8	71,4

Källa: Skolverket 2010

Författarna noterar att den enda typ av läsmaterial som läses av fler pojkar än flickor är serietidningar. I övrigt är det fler flickor som läser olika typer och störst är skillnaden när det gäller skönlitteratur. I en rapport från Kulturrådet⁴ konstaterades att 16,7 procent av yngre män i åldern 16 till 19 år läste böcker varje vecka 2006. Bland de yngre kvinnorna angav 34,3 procent att de läste böcker varje vecka.

Författarna diskuterar också elevers läsvanor i relation till andra fritidsaktiviteter. Samband med detta presenterar de följande data kring hur mycket tid eleverna 815 år gamla) lägger ned på läsning. Från PISA-undersökningen 2009 redovisas följande data

Tabell 9.1 *Elevers läsning för nöjes skull, andel elever (%).*

Elevers svar på frågan. Ungefär hur mycket tid ägnar du vanligtvis åt att läsa för nöjes skull	Andel elever (%)
Jag läser inte för nöjes skull	37,3
30 minuter eller mindre per dag	34,0
Mer än 30 minuter men mindre än 60 minuter per dag	17,4
1 till 2 timmar per dag	8,2
Mer än 2 timmar per dag	3,1

Källa: Skolverket 2010

Man presenterar också data – hämta från PISA 2009 – på frågan kring hur ofta man läser utanför skolan för att det är roligt.’

Tabell 9.2. *Andel elever som angav att de läste olika typer av skrifter flera gånger i veckan eller flera gånger i månaden i Sverige (PISA 2009). läsning utanför skolan för att det är roligt, andel elever (%).*

Typ av skrift	Andel elever (%)
Tidskrifter/veckotidningar	58,2
Serietidningar	22,5
Skönlitteratur	32,4
Facklitteratur	9,9
Dagstidningar	71,6

Källa: Skolverket 2010

Frågan kring hur ofta barn/ungdomar läser böcker ingår också ofta i studier som behandlar medievanor. Ett stort problem med dessa är dock att svarsfrekvensen är mycket låg – under 50

⁴ Kulturrådet, 2008.

% eller t o m betydligt lägre⁵. Detta har gjort att jag inte refererar till resultat från dessa undersökningar eller till forskning som bygger på sådana undersökningar.

⁵ I undersökningen *Ungar & medier* som genomförs av Statens medieråd år 2015 ligger svarsfrekvensen endastr på 39 procent. Se **Statens medieråd (2017)**.

Material och metod

Genomförande

Studierna har genomförts av oss och fritids- och kulturförvaltningar (eller motsvarande) i form av enkäter som elever i mellan- och högstadiet samt gymnasiet fyllt i under lektionstid i skolan. Vid genomförandet har vi eller personal från fritids- och kulturförvaltningarna (eller motsvarande) varit närvarande för att kunna besvara eventuella frågor. Urvalet av orter kan närmast ses som ett tillgänglighetsurval då det omfattar kommuner som valt att vara med i undersökningarna. Samtliga undersökningar har som gemensamt syfte att studera elevernas levnadsförhållande – social bakgrund, skol- och fritidssituation samt hälsa och livskvalitet. När det gäller fritidssidan studeras utövande och prioriteringar av olika fritidsaktiviteter⁶ med tyngdpunkt på aktiviteter som får offentligt stöd. I samtliga enkäter ingår vid sidan av detta frågor som gäller elevernas sociodemografiska och sociala bakgrund, deras skolsituation samt i de studier som analyseras här frågor kring matvanor.

Undersökningsgrupp

Målet med undersökningarna har varit att kunna studera barns och ungdomars levnadsvillkor i de olika kommunerna. Urvalet av undersökningsgrupper är slumpmässigt och utgår från uppgifter om samtliga elever - i såväl kommunala skolor som friskolor⁷. Detta innebär att materialet ger en representativ bild av situationen för samtliga elever – dock ej de som går i grund- eller gymnasiesärskolan⁸ - i kommunen.

I tabell 1 presenteras antal svarande uppdelat efter skolstadium, kommun och undersökningsår. Sammantaget innefattar materialet 48 287 elever på de tre skolstadierna.

⁶ Med fritid menas här allt som ligger utanför skolan. I första hand studera ungdomarnas situation och preferenser på fritidsområdet (även kultur såsom bibliotek och läsvanor) men i studierna studeras även andra faktorer som beskriver barns/ungdomars livsvillkor, t ex hälsa, matvanor, fysiska aktivitet, kroppsuppfattning, livskvalitet.

⁷ I några mindre kommuner har totalundersökningar genomförts. I Stockholm har urvalet gjorts på något annat sätt, men ger fortfarande en representativ bild av samtliga stockholms elever. De intresserade kan läsa om detta i **Blomdahl & Elofsson (2017) Jämställd och jämlik!**

⁸ I projektet *Ung livsstil* har även ett flertal studier gjorts bland förskoleelever. Resultat från dessa har presenterats i rapporterna Trygghed S, Elofsson S. **Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i särskolan**, Elofsson S, Blomdahl U. **Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan**.

Tabell 1. Undersökningsgrupp. Antal barn/ungdomar i olika kommuner efter stadium och kön.

Kommun, undersökningsår	Mellanstadiet	Högstadiet	Gymnasiet
Falkenberg 2016			445
Farsta, 2013	532	421	
Helsingborg, 2012	797	732	821
Helsingborg 2015	1491	952	798
Helsingborg 2018	1257	1450	879
Jönköping 2012	713	1 117	909
Jönköping 2015	856	1 210	1128
Jönköping 2018	846	1219	1150
Haninge 2012	647	515	444
Haninge 2016/17		707	641
Huddinge 2009	913	778	769
Huddinge 2015	858	1 517	1263
Linköping 2013		1 141	1419
Malmö 2015		2 189	
Nacka, 2015		1038	
Stockholm 2014	1897	2088	1464
Täby 2013	678	647	1091
Täby 2018	736	774	
Vallentuna 2015		507	200
Sävsjö 2013/14	131	107	
Sävsjö 2018	137	131	
Kalmar, 2013		999	
Lidingö, 2011		549	553
Lidingö, 2015		598	438
Summa	12489	21386	14412

Sammanlagt har 48 287 elever besvarat enkäterna. Svarsfrekvensen överstiger i samtliga fall 70 % och är i det samlade materialet 80 %. I de flesta fall är svarsfrekvensen högst i mellanstadiet och lägst i gymnasiet. Bortfallet innefattar elever som inte var närvarande vid den lektion då undersökningen genomfördes⁹.

Mått

Bokläsning och läsning av serier/tidskrifter

Frågorna om barnen/ungdomarna läser böcker respektive serier/tidskrifter har följande formulering i enkäterna: *Hur många gånger läste du en bok (serier eller någon tidskrift) under senaste veckan?* Ingen gång, 1 gång, 2-3 gånger, 4-5 gånger. Mer än 5 gånger. I vissa enkäter har man däremot valt tidsintervallet senaste 4 veckorna. I dessa fall lyder frågan *Hur många gånger har du läst i någon bok (serier eller någon tidskrift) under de senaste 4 veckorna?* Ingen gång, 1-2 gånger, 3-4 gånger, 5-10 gånger, 11-20 gånger, Mer än 20 gånger.

Vid sidan av detta ingår i en del enkäter även en fråga kring hur mycket tid barnen/ungdomarna ägnar sig åt att läsa böcker på fritiden (alltså utanför skolan): *Hur många timmar har du ägnat*

⁹ I några enstaka fall handlar det dock om elever som vi vid kontroll av enkäten funnit att de inte besvarat denna seriös, men det gäller här endast enstaka fall.

åt följande (att läsa böcker är ett alternativ) de senaste 7 dagarna på din fritid? Svarsalternativ: Ingen tid alls, 1 timme, 2 timmar, 3-4 timmar, 5-10 timmar, 11-20 timmar, Mer än 20 timmar. I frågan ingår flera alternativ barnen/ungdomarna får ta ställning till (t ex titta på tv, surfa på Internet, Läste läxor, Hjälpte till hemma) varav ett är Läste böcker.

Uppgifter kring vad barnen/ungdomarna läser hämtas från frågan *Om du läser, vad läser du på din fritid?* (Räkna även om du lyssnar på ljudböcker). Alternativen som eleverna får ta ställning till varierar något mellan de olika undersökningarna, men flertalet finns med i de flesta fall. Följande alternativ tas upp: Ungdomsböcker, Faktaböcker (Faktaböcker (t ex träning, studier, musik eller sport)), Dikter/poesi, Serier (Tecknade serier), Dagstidning, Nättidning/bloggar (Tidningarnas webbplatser, bloggar, forum på Internet och liknande), Tidskrifter (t ex Nylon, Fenix) eller veckotidningar, Deckare, Science Fiction (Science Fiction/skräck, Science Fiction/skräck (dystopiböcker som "Hungerspelen")), Manga, Kärleksromaner (Kärlek, sex och relationer), Historiska berättelser (Historiska böcker), Äventyrsböcker, Fantasyböcker, Vuxenromaner (Vuxenböcker), Spänning/action (Spänning/ action/deckare), , Sport och spelböcker, Sanna berättelser.

Familjesituation

Uppgifter om elevernas familjesituation har hämtats från frågan *Vilka vuxna bor du med hemma?* med svarsalternativen: mamma och pappa, ibland mamma och ibland pappa, bara mamma, bara pappa, mamma och en vuxen till, pappa och en vuxen till, någon annan vuxen samt på gymnasiet bor ensam. Relationen till föräldrar studeras genom frågan *Vilka personer har du förtroende för/litar du på?* där egen förälder/föräldrar utgör ett av flera alternativ. Då en majoritet av barnen/ ungdomarna markerat föräldrar tolkas avsaknad av en sådan markering att relationen till föräldrarna är mer problematisk. Det är rimligt i detta fall utgå från att föräldrarna har svårare att påverka vad barnen gör.

Socioekonomisk bakgrund

Socioekonomisk bakgrund kan mätas på flera sätt, t.ex. socialgrupp, socioekonomisk grupp, utbildning, inkomst och tillgång till kontantmarginal¹⁰. När barn och ungdomar själva ska svara på vilket yrke (grunden för socialgrupp och SCB:s socioekonomiska grupper) eller vilken utbildning föräldrarna har blir de interna bortfallen, enligt våra tidigare studier, stora eller mycket stora. Barn och ungdomar kan generellt inte heller svara tillförlitligt på vilken inkomst föräldrarna har eller om familjen har tillgång till en kontantmarginal.

Ung livsstil har sedan 1984 valt att mäta socioekonomisk bakgrund med hjälp av ett antal frågor kring boendeform och tillgång till fritidskapitalvaror. Utifrån tillgången till dessa materiella resurser har vi bildat fem grupper. Det interna bortfallet blir i detta fall mycket litet¹¹. De fem grupperna är:

Grupp 1: Bor i villa/radhus och har tillgång till bil+ båt+ sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 2: Bor i villa/radhus/insatslägenhet/bostadsrättslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 3: Övriga t ex bor i hyreslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt,

¹⁰ Socialgrupp har använts av låginkomstutredningen. Se t.ex. Agneta Lundahl, **Fritid och rekreation**. Socioekonomiska grupper, utbildning och tillgång till kontantmarginal används av SCB. Se t.ex. SCB, **Fritid 1976-2002**.

¹¹ I mellanstadiet är det interna bortfallet 1,9%, i högstadiet 0,6% och i gymnasiet 0,9%. Det är alltså få ungdomar som inte svarat på frågorna om boendeform och tillgång till de materiella fritidsresurserna.

sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 4: Bor i hyreslägenhet och har tillgång till antingen bil, båt eller sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 5: Bor i hyreslägenhet. Har **inte** tillgång till sommarstuga/fritidshus/hus utomlands, bil eller båt

De fem grupperna benämns i rapporten **socioekonomiska grupper**. Vi väljer också av läsbarhetsskäl att i fallande ordning kalla de fem grupperna: **stora resurser** (socioekonomisk grupp 1), **ganska stora resurser** (socioekonomisk grupp 2), **medelstora resurser** (socioekonomisk grupp 3), **ganska små resurser** (socioekonomisk grupp 4) och **små resurser** (socioekonomisk grupp 5).

Detta mått har använts i flera andra svenska studier (Nilsson, 1998, Blomdahl/Elofsson, 2007, Larsson, 2008). Även i internationella studier används likartade indikatorer på socioekonomisk bakgrund. I WHO:s hälsoenkät definieras de ungas socioekonomiska status utifrån svar på frågor om familjens ekonomi, bilinnehav, semestervanor, datoräggande och om de unga har eget rum¹². Under senare år har det utvecklats en skala FAS (Family Affluence Scale) som använts i en rad internationella studier och speciellt inom Health Behavior in School-Aged Children (HBSC). Denna skala har många likheter med det mått på socioekonomisk bakgrund som använts i studierna inom Ung livsstil.

Alla dessa mått kan kopplas till Webers definition av social klass, vilket i sin tur kopplas till begreppet livschanser¹³. Med ett likartat mått finner sociologen Mikael Tåhlin en tydlig koppling mellan ekonomiska resurser och flertalet fritids- och kulturaktiviteter även efter kontroll för ålder och socialgrupp¹⁴. Tåhlin har också i senare rapporter visat att individens ekonomiska resurser har en direkt inverkan på individens fritids- och hälsosituation¹⁵. Antagandet är i enlighet med Tåhlins hypotes att familjernas kontrollvidd - mängden av möjliga handlingar - ökar kontinuerligt från ekonomisk grupp 5 till ekonomisk grupp 1¹⁶.

Mått på svensk och utländsk bakgrund

En rad studier har visat att utländsk bakgrund i förhållande till svensk bakgrund har samband med deltagande i en idrottsförening¹⁷.

Som grund för beskrivningen av svensk respektive utländsk bakgrund används uppgifter huruvida ungdomarna själva och deras föräldrar är födda i Sverige eller ej¹⁸. Frågorna har följande formulering:

Är du, din pappa, din mamma född i Sverige¹⁹? (Nej/Ja)

¹² Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M. **Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale**, 2008, Social Science & Medicine 66 (2008).

¹³ Weber, M, **Ekonomi och samhälle**.

¹⁴ Tåhlin, M, **Fritiden i välfärden. Svenska folkets fritids- och kulturvanor**.

¹⁵ Tåhlin, M, **Arbetets värde och kostnader**.

¹⁶ Tåhlin, M, **Arbetets värde och kostnader**, sid. 47.

¹⁷ Blomdahl m.fl., **Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?** Elofsson m.fl., **Ungas livsstil i låg- och högstatusområden**, Blomdahl/Elofsson, **Jämställd och jämlik! – en studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholms stad i jämförelse med andra kommuner**.

¹⁸ En utförligare beskrivning finns i Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?**, sid. 33-34. I den här skriften används också begreppen första och andra generationens invandrare.

¹⁹ Vi frågar var för sig om barnet själv, pappa respektive mamma är född i Sverige eller utomlands.

Utifrån antagandet att graden av utländsk bakgrund har betydelse för deras deltagande i förening och andra organiserade fritidsaktiviteter i Sverige har vi konstruerat följande fyra grupper²⁰:

Grupp 1. Denna grupp innefattar barn och ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **svensk bakgrund**.

Grupp 2. Denna kategori består av följande tre grupper:

- * Föräldrarna födda i Sverige. Barnet fött utomlands
- * En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött i Sverige
- * En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött utomlands

Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **ganska stark svensk bakgrund**.

Grupp 3. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött i Sverige. Denna grupp benämns **andra generationens invandrare**.

Grupp 4. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött utomlands. Denna grupp benämns **första generationens invandrare**.

Statistisk metod

I de statistiska analyserna studeras. Genomgående presenteras resultat separat efter kön och ålder eftersom det bedöms att det finns betydande skillnader med avseende på dessa faktorer²¹. Skillnader mellan kön – separat efter stadium – testas med t-test.

Vid den fördjupade analysen av sambanden med barnens/ungdomarnas sociala bakgrund – familjesituation, familjens socioekonomiska bakgrund samt invandrarbakgrund – används multipel variansanalys. I dessa analyser kontrolleras i samtliga fall för kommun och undersökningsår.

En viktig fråga är vad som, vid sidan av kön och ålder, påverkar barns och ungdomars bokläsande. Den modell som jag arbetar med kan kopplas till den förklaringsmodell som Fredriksson & Taube presenterar men begränsas till social bakgrund, innefattande familj (vilka bor man med, relation till föräldrar) samt socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund²². När det gäller utfallsvariabel studeras två grupper – de som inte läser böcker respektive de som läser ofta. Som icke-läsare betraktas de som angett att de inte läst någon bok under senaste eller de senaste fyra veckorna. Som ”flitiga” läsare betraktas de som angett att de läst böcker minst fyra gånger under senaste veckan eller minst tio gånger under de senaste fyra veckorna. Detta studeras både när det gäller läsning av böcker och läsning av serier/tidskrifter.

Utifrån denna modell analyseras materialet med binär logistisk regressionsanalys. Detta innebär att kopplingen till en specifik variabel (t ex familj när det gäller vilka man bor med) analyseras efter kontroll för inverkan från övriga bakgrundsvariabler. På detta sätt får vi en bild av hur olika variabler mer direkt påverkar läsvanorna. Modellerna studeras genomgående uppdelat

²⁰ För en närmare diskussion om antagandet se Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** sid. 33-34.

²¹ Resultat från tidigare forskning har också tydligt visat att detta gäller.

²² Fredriksson & Taube, sid 56.

efter kön och ålder då det är tänkbart att en viss bakgrundsvariabel (t ex familjetyp) kan olika påverka bland pojkar och flickor och i olika åldersgrupper:

Jag börjar med att se på hur den sociala bakgrunden påverkar att man inte läser böcker. Resultaten presenteras i tabell 2. För att illustrera hur resultaten skall avläsas och tolkas kan vi se till resultaten för gymnasieflickorna. För det första kan vi här konstatera att det framträder signifikanta samband med samtliga de fyra bakgrundsvariablerna. . Alla dessa har alltså en direkt påverkan på om dessa ungdomar läser böcker eller ej, något som pekar på att påverkan är komplex. Ser man det utifrån ett åtgärds perspektiv tyder detta på att det inte finns en enkel faktor som man kan rikta åtgärderna mot. Det avgörande är inte en enskild faktor, t ex utländsk bakgrund.

För att kunna bedöma inom vilka grupper icke-läsandet är högt respektive lågt definieras för varje variabel i analysen ett basvärde som får oddskvoten ett (1). Här väljer man vanligtvis det vanligast förekommande värdet för att få en bra stabilitet i resultaten. För familjetyp är att bo med båda föräldrar det vanligast förekommande värdet och blir därmed basvärde. För socioekonomisk bakgrund blir mellangruppen basvärde och för svensk/utländsk bakgrund blir det de som har svensk bakgrund som utgör referensgruppen i analyserna. Om vi bland gymnasieflickorna ser till inverkan av svensk/utländsk bakgrund – observera efter kontroll för inverkan från socioekonomisk bakgrund och övriga variabler – finner vi att andra generationens invandrare skiljer ut sig signifikant. Oddskvoten är 0.53 med en signifikansnivå $p < 0.001$. Detta betyder alltså att det endast är hälften så vanligt att andra generationens gymnasieflickor inte läser böcker som det är bland de som har svenskt ursprung. Övriga grupper med utländsk bakgrund skiljer sig däremot obetydligt från gymnasieflickor med svenskt ursprung.

Bearbetningen av data har gjorts i SPSS, version 21.

Hur ofta läser barn/ungdomar böcker?

Som påpekades i metodavsnittet har frågan kring hur ofta barnen/ungdomarna läser böcker fått två olika utformningar. I vissa enkäter anges tidsintervallet till senaste veckan, i andra till de senaste fyra veckorna. För att få en utförlig bild av hur det ser ut presenteras svaren för dessa båda alternativ separat. Jag börjar med att undersöka hur svaren ser ut – uppdelat efter kön och ålder - i de fall då tiden angetts till senaste veckan.

Tabell 2. Hur ofta har du på fritiden läst någon bok under den senaste veckan. Andel (%) efter kön och skolstadium.

Hur ofta läst bok	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Ingen gång	22,7	14,7	44,4	34,4	53,7	42,9
1 gång	18,6	18,9	21,3	22,8	20,4	21,9
2-3 gånger	27,7	30,3	21,4	15,5	15,5	20,3
4-5 gånger	12,9	15,8	6,8	4,8	4,8	7,0
Mer än 5 gånger	18,0	20,3	6,1	5,6	5,6	7,8
Skillnad mellan kön. Sign. nivå.	***		***		***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Resultaten visar tydligt att det är vanligare att flickor läser böcker än att pojkar gör det. Detta gäller oberoende av ålder. Relativt sett framstår skillnaden som störst i mellanstadiet, men det är dock ungefär 20 procent färre bland killar som läst bok. Ålder har också stor betydelse – flest bokläsare finns i mellanstadiet vartefter denna andel avtar med ökad ålder. Det kraftigaste nedgången sker från mellan- till högstadiet. Ungefär en femtedel av mellanstadieeleverna kan betraktas som mycket flitiga bokläsare (läst mer än 5 gånger). På de båda högre stadierna handlar det här endast om något mer än fem procent.

I materialet ingår undersökningar som genomförts vid upprepade tillfällen i samma kommun, något som gör att det i viss utsträckning blir möjligt att undersöka om det skett några förändringar över tid. Sådana undersökningar finns dock endast från högstadiet och gymnasiet. I tabell 3 studeras andelen som läst någon bok överhuvudtaget under veckan, andelen som läst 4 eller fler samt andelen som läst mer än 5 gånger.

Tabell 3. Hur ofta har du på fritiden läst någon bok under den senaste veckan. Andel (%) efter kön, skolstadium och kommun/år.

Hur ofta läst bok	Pojkar			Flickor		
	Någon gång	Mer än 4 ggr	Mer än 5 ggr	Någon gång	Mer än 4 ggr	Mer än 5 ggr
<i>Högstadiet</i>						
Haninge 2012	52	35	8	55	33	8
Haninge, 2015	47	26	2	53	33	7
Helsingborg, 2012	67	51	10	74	54	19
Helsingborg, 2015	60	41	7	68	50	10
Helsingborg, 2018	57	36	7	61	40	9
Jönköping, 2012	48	29	7	66	41	11
Jönköping, 2018	47	27	5	52	39	9
<i>Gymnasiet</i>						
Haninge 2012	33	21	6	43	28	7
Haninge, 2015	32	19	2	42	25	4
Helsingborg, 2012	52	31	6	69	48	12
Helsingborg, 2015	37	20	4	47	27	5
Helsingborg, 2018	45	25	8	51	33	11
Jönköping, 2012	42	24	5	50	31	7
Jönköping, 2018	42	25	3	52	34	6

Sammantaget pekar resultaten mycket tydligt på att bokläsandet i högstadiet och gymnasiet minskat eller som bäst inte förändrats över tid. Bland pojkar kan vi se en tydlig minskning på högstadiet i Haninge och gymnasiet i Helsingborg och Huddinge. Bland flickor framträder tydliga tecken på nedgång i högstadierna i Helsingborg och Jönköping samt i gymnasiet i Helsingborg.

Frågan är då hur resultaten ser ut i de fall då tidsspannet i frågan satts till senaste fyra veckorna. Detta alternativ finns inte med i någon av enkäterna i mellanstadiet.

Tabell 4. Hur ofta har du på fritiden läst någon bok under de senaste fyra veckorna. Andel (%) efter kön och skolstadium.

Hur ofta läst bok	Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Ingen gång	30,2	22,2	41,4	30,1
1-2 gånger	26,7	25,2	26,3	29,8
3-4 gånger	15,5	17,4	12,3	15,0
5-10 gånger	12,5	15,1	8,0	11,4
11-20 gånger	6,8	9,5	5,3	7,0
Mer än 20 gånger	8,7	10,5	6,8	6,7
Skillnad mellan kön. Sign. nivå.	***		***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Även i detta fall kan vi konstatera att det är vanligare att flickor läser böcker än att pojkar gör det. Förändringen från högstadiet till gymnasiet ser likartad ut, dvs en nedgång i läsandet från högstadiet till gymnasiet.

Liksom när det gäller alternativet hur ofta man läst under senaste veckan förekommer denna fråga i vissa upprepade studier från högstadiet och gymnasiet som gjorts i samma kommun. I detta fall presenteras uppgifter kring hur många som läst bok minst en gång, mer än tio gånger samt mer än 20 gånger.

Tabell 5. Hur ofta har du på fritiden läst någon bok under de senaste fyra veckorna. Andel (%) efter kön, skolstadium och kommun/år.

Hur ofta läst bok	Pojkar			Flickor		
	Någon gång	Mer än 10 ggr	Mer än 20 ggr	Någon gång	Mer än 10 ggr	Mer än 20 ggr
<i>Högstadiet</i>						
Huddinge, 2009	76	22	14	90	28	14
Huddinge, 2015	69	11	6	74	16	8
Lidingö, 2011	85	32	19	90	43	21
Lidingö, 2015	78	25	10	84	23	14
Täby, 2013	73	16	9	86	26	15
Täby, 2013	73	22	12	77	20	11
<i>Gymnasiet</i>						
Huddinge, 2009	67	12	7	79	21	9
Huddinge, 2015	57	7	5	61	9	4

Med ett undantag – pojkar i Täby – pekar resultat mycket tydligt på att bokläsandet i högstadiet och gymnasiet minskat. Bland pojkar i Täby tycks det inte ha skett någon större förändring, möjligen en svag tendens till att det blivit fler ”flitiga” läsare.

I vissa av enkäterna har eleverna – främst i högstadiet och gymnasiet - också fått ange hur mycket tid som lagts på bokläsning under fritiden under senaste veckan. I tabell 6 nedan redovisas medelvärden uppdelat efter kön och stadium. I tabellen presenteras även svar från upprepade studier som gjorts inom samma kommun.

Tabell 6. Antal timmar åt att läsa böcker på fritiden. Medelvärden efter kön och skolstadium, kommun och undersökningsår

Hur ofta läst bok	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Totalt	1,93	2,18	1,29	1,81	1,32	1,74
Haninge, 2012			1,13	1,37	1,17	1,06
Haninge, 2016			0,82	1,45	0,94	1,05
Helsingborg, 2015			1,53	2,10	1,14	1,84
Helsingborg, 2018			1,19	1,43	1,52	1,57
Huddinge, 2009	1,93	2,18	0,63	1,04	1,74	1,94
Huddinge, 2015			1,26	1,75	1,17	2,01
Jönköping, 2015			1,10	1,70	1,01	1,36
Jönköping, 2018			1,10	1,58	1,01	1,48

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Resultaten visar här åter samma sak. Flickor lägger ned mer tid på att läsa böcker än pojkar. Mellanstadielever lägger ned mest tid på detta, men här finns endast uppgifter från en undersökning. Förändringarna från högstadiet till gymnasiet är relativt små men här finns stora skillnader mellan olika undersökningar. I vissa fall är antalet timmar högre i gymnasiet, i andra fall mindre.

Hur ofta läser barn/ungdomar serietidningar?

I många av enkäterna har eleverna även fått ange hur ofta de läst serier eller någon tidskrift. Liksom för bokläsning har frågan fått två olika utformningar. I vissa enkäter anges tidsintervallet till senaste veckan, i andra till de senaste fyra veckorna. För att få en utförlig bild av hur det ser ut presenteras svaren för dessa båda alternativ separat. Jag börjar med att undersöka hur svaren ser ut – uppdelat efter kön och ålder - i de fall då tiden angetts till senaste veckan.

Tabell 7. Hur ofta har du på fritiden läst serier eller någon tidskrift under den senaste veckan. Andel (%) efter kön och skolstadium.

Hur ofta läst serie tidskrift	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Ingen gång	58,3	51,3	55,3	56,3	57,9	59,1
1 gång	18,3	21,6	19,9	20,8	16,6	20,3
2-3 gånger	13,2	17,7	15,7	15,7	14,3	12,6
4-5 gånger	4,5	5,5	4,7	3,7	4,9	4,0
Mer än 5 gånger	5,7	4,0	4,4	3,4	6,3	4,0
Skillnad mellan kön. Sign. nivå.	*				***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Om vi jämför med bokläsning är det genomgående något färre som anger att de läst serier eller någon tidskrift. Även om könsskillnaderna blir signifikanta är könsskillnaden mycket liten – grovt sett är läsning av serier/tidskrifter ungefär lika vanligt bland pojkar och flickor. Ålderskillnaderna är också mycket små, hur mycket man läser sådana förändras inte med åldern. Däremot sker det säkert förändringar i vilken typ av serier eller tidskrifter man läser.

I materialet ingår två fall där vi kan jämföra svaren vid två tidpunkter, nämligen i högstadiet och gymnasiet i Helsingborg. I tabell 8 studeras andelen som läst serier/tidskrifter överhuvudtaget under veckan, andelen som läst 4 eller fler samt andelen som läst mer än 5 gånger. De senare kan ses som mer eller mer flitiga läsare.

Tabell 8. Hur ofta har du på fritiden läst serier eller någon tidskrift under den senaste veckan. Andel (%) efter kön, skolstadium och kommun/år.

Hur ofta läst serie tidskrift	Någon gång	Pojkar		Någon gång	Flickor	
		Mer än 4 ggr	Mer än 5 ggr		Mer än 4 ggr	Mer än 5 ggr
<i>Högstadiet</i>						
Helsingborg, 2015	47	27	4	43	25	4
Helsingborg, 2018	42	23	5	33	16	4
<i>Gymnasiet</i>						
Helsingborg, 2015	40	23	5	34	14	2
Helsingborg, 2018	46	29	7	36	20	5

Utvecklingen tycks skilja sig mellan högstadiet och gymnasiet. I högstadiet har läsning av serier/tidskrifter minskat över tid medan det i gymnasiet tycks ha ökat.

Frågan är då hur resultaten ser ut i de fall då tidsspannet i frågan satts till senaste fyra veckorna. Detta alternativ finns inte med i någon av enkäterna i mellanstadiet.

Tabell 9. Hur ofta har du på fritiden läst serier eller någon tidskrift under de senaste fyra veckorna. Andel (%) efter kön och skolestadium.

Hur ofta läst serie tidskrift	Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Ingen gång	48,2	47,0	44,2	43,0
1-2 gånger	23,8	24,8	20,2	23,9
3-4 gånger	11,9	13,9	11,9	15,4
5-10 gånger	7,4	8,3	9,7	10,1
11-20 gånger	3,7	2,6	5,7	3,9
Mer än 20 gånger	5,1	3,3	8,3	3,7
Skillnad mellan kön. Sign. nivå.	***		***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Även om det framträder signifikanta skillnader är könsskillnaderna små, möjligen kan vi se en svag tendens till att pojkar något oftare är "flitiga" läsare. Skillnaden mellan de båda skolestadierna är liten.

Liksom när det gäller alternativet hur mycket man läst under senaste veckan förekommer denna fråga i vissa upprepade studier som gjorts i samma kommun. I detta fall presenteras uppgifter kring hur många som läst serier/tidskrifter minst en gång, mer än tio gånger samt mer än 20 gånger.

Tabell 10. Hur ofta har du på fritiden läst serier eller någon tidskrift under de senaste fyra veckorna. Andel (%) efter kön, skolestadium och kommun/år.

Hur ofta läst serie tidskrift	Pojkar			Flickor		
	Någon gång	Mer än 10 ggr	Mer än 20 ggr	Någon gång	Mer än 10 ggr	Mer än 20 ggr
<i>Högstadiet</i>						
Huddinge, 2009	64	13	8	76	9	3
Huddinge, 2015	44	6	3	39	5	3
Lidingö, 2011	80	26	16	88	17	9
Lidingö, 2015	58	14	8	63	13	9
Täby, 2013	51	8	5	44	5	2
Täby, 2013	39	7	5	38	4	4
<i>Gymnasiet</i>						
Huddinge, 2009	73	18	11	77	10	6
Huddinge, 2015	39	7	4	33	3	2

Alla resultat pekar mot att läsningen av serier och tidskrifter minskat över tid.

Vilka läser inte böcker?

En viktig fråga är vad som, vid sidan av kön och ålder, påverkar barns och ungdomars bokläsande. Den modell som jag arbetar med kan kopplas till den förklaringsmodell som Fredriksson & Taube presenterar men begränsas till social bakgrund, innefattande familj (vilka bor man med, relation till föräldrar) samt socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund²³. När det gäller utfallet studeras två grupper – de som inte läser böcker respektive de som läser ofta. Som icke-läsare betraktas de som angett att de inte läst någon bok under senaste eller de senaste fyra veckorna. Som ”flitiga” läsare betraktas de som angett att de läst böcker minst fyra gånger under senaste veckan eller minst tio gånger under de senaste fyra veckorna. I senare av snitt studeras läsning av serier/tidskrifter utifrån samma perspektiv.

Utifrån denna modell analyseras materialet med binär logistisk regressionsanalys. Detta innebär att kopplingen till en specifik variabel (t ex familjetyp, vilka man bor med) analyseras efter kontroll för inverkan från övriga bakgrundsvariabler. På detta sätt får vi en bild av hur olika variabler mer direkt påverkar läsvanorna. Modellerna studeras genomgående uppdelat efter kön och ålder då det är tänkbart att en viss bakgrundsvariabel (t ex familjetyp) kan olika påverka bland pojkar och flickor och i olika åldersgrupper:

Jag börjar med att se på hur den sociala bakgrunden påverkar om barnen/ungdomarna läser böcker eller ej. Resultaten presenteras i tabell 11. För att illustrera hur resultaten skall avläsas och tolkas kan vi se till resultaten för gymnasieflickorna. För det första kan vi här konstatera att det framträder signifikanta samband med samtliga de fyra bakgrundsvariablerna. Alla dessa har alltså en direkt påverkan på om dessa ungdomar läser böcker eller ej, något som pekar på att påverkan är komplex. Ser man det utifrån ett åtgärds perspektiv tyder detta på att det inte finns en enkel faktor som man kan rikta åtgärderna mot. Det avgörande är inte en enskild faktor, t ex utländsk bakgrund.

För att kunna bedöma inom vilka grupper icke-läsandet är högt respektive lågt definieras för varje variabel i analysen ett basvärde som får oddskvoten ett (1). Här väljer man vanligtvis det vanligast förekommande värdet för att få en bra stabilitet i resultaten. För familjetyp är att bo med båda föräldrar det vanligast förekommande värdet och därmed basvärde. För socioekonomisk bakgrund blir mellangruppen basvärde och för svensk/utländsk bakgrund blir det de som har svensk bakgrund som utgör referensgruppen i analyserna. Om vi bland gymnasieflickorna ser till inverkan av svensk/utländsk bakgrund – observera efter kontroll för inverkan från socioekonomisk bakgrund och övriga variabler – finner vi att andra generationens invandrare skiljer ut sig signifikant. Oddskvoten är 0.53 med signifikansnivå $p < 0.001$. Detta betyder alltså att det endast är hälften så vanligt att andra generationens gymnasieflickor inte läser böcker som bland de med svenskt ursprung. Övriga grupper med utländsk bakgrund skiljer sig däremot obetydligt från gymnasieflickor med svenskt ursprung.

Innan vi fördjupar oss i resultaten kan det vara viktigt att ha i minnet att vi tidigare konstaterade att det är vanligare att pojkar inte läser böcker och att andelen bokläsare minskar med ökad ålder. Speciellt kraftigt är nedgången från mellan- till högstadiet

²³ Fredriksson & Taube, sid 56.

Tabell 11. Inte läst bok någon gång under senaste veckan eller senaste 4 veckorna - samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation			**	***		**
Båda föräldrar	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ensam mamma	1,53	1,25	1,11	1,41***	1,19	1,42***
Ensam pappa	0,57	0,00	1,90**	1,19	1,20	1,05
Växelvis	1,01	1,11	1,20**	1,25**	1,22	1,15
Mamma o annan vuxen	1,41	0,52	1,25+	1,48**	1,19	1,37**
Pappa o annan vuxen	0,72	3,27	1,84**	0,92	1,11	1,26
Ensam					1,07	1,10
Förtroende för föräldrar	*		***	***	***	***
Ingen	1,66*	0,79	1,16*	1,10	0,77***	0,84*
En	0,80	1,12	0,76***	0,69***	0,62***	0,63***
Båda	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Familjens resurser			***	*	***	*
Mycket stora	0,62+	0,57	0,77**	0,91	0,81*	0,89
Stora	0,94	0,80	0,87**	0,86**	0,78***	0,82**
Medel	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Små	1,52+	1,09	1,00	1,08	0,90	1,02
Mycket små	1,38	0,56	1,38*	0,82	0,90	1,13
Invandraranknytning			***	***	***	***
Svenskt ursprung	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Svag	0,68+	0,70	0,80**	0,90	0,99	0,95
Andra gen. invandrare	0,88	0,76	0,79**	0,94	0,90	0,93
Först gen. invandrare	0,64	0,87	0,59***	0,54**	0,60***	0,58***
Pseudo R ² (Nagelkirke)	2,3	1,8	2,3	2,6	2,5	2,5

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det första vi kan notera är att social bakgrund tycks ha en begränsad påverkan i mellanstadiet, däremot en tydlig påverkan på de bägge högre stadierna. Typ av familj har i sig själv en direkt inverkan – den lägsta andelen icke-läsare finns bland de som bor med bägge föräldrarna. Även relationen till föräldrarna påverkar – men här tycks det vara så att ungdomar som inte markerat att de har förtroende för någon förälder i högre utsträckning läser böcker. Detta tyder på att det kanske inte är föräldrar i sig själva som påverkar utan snarare i vilken typ av miljö man bor i. Såväl socioekonomisk som svensk/utländsk bakgrund påverkar också var för sig efter kontroll för varandra. För socioekonomisk bakgrund är det uppenbart att ungdomar som kommer från familjer med högre sådan i större utsträckning läser böcker. Här kan man tänka sig att det att ett slags status att man bör läsa böcker. När det gäller svensk/utländsk bakgrund kan vi konstatera att första generationens invandrarungdomar är de som oftast läser böcker. Kanske finns här en strävan efter att integreras i det svenska samhället men det kan också handla om en önskan att hålla kvar vid den kultur man kommer ifrån. Tyvärr vet vi inte eftersom uppgifterna kring vad man läser inte tar upp vilket språk man läser på eller ger mer exakta detaljer kring vad de läser.

Vilka läser böcker ofta?

För gruppen som ofta läser böcker är det troligt att läsningen intar en mer central plats i deras liv även om detta inte behöver betyda att de avstår från andra fritidsaktiviteter. Det är här lätt att associera till tonårstjejer som "bara" läser. Detta gör det troligt att sambandet med social bakgrund kan se annorlunda ut. Tidigare resultat tyder på att det är vanligare att flickor ofta läser böcker än att pojkar gör det. Andelen flitiga läsare minskar med åldern. Speciellt kraftig är nedgången från mellan- till högstadiet. I mellanstadiet tillhör ungefär en tredjedel (något fler bland flickorna) i denna grupp. När vi kommer till högstadiet och gymnasiet handlar det om 10 till 20 procent.

Hur ser då sambanden med social bakgrund ut? Observera att vi här studera det motsatta perspektivet till gruppen som inte läser böcker, vilket vi studerade tidigare.

Tabell 12. Läst bok ofta – mer än 4 gånger senaste veckan eller mer än 10 gånger senaste 4 veckorna - samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation				+		
Båda föräldrar	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ensam mamma	0,71	0,33+	1,11	0,72*	0,98	0,76
Ensam pappa	1,48	1,94	0,74*	0,50+	1,28	1,33
Växelvis	0,80	1,27	0,74	0,81+	1,00	1,08
Mamma o annan vuxen	0,80	0,82	0,43*	0,65*	1,28	1,01
Pappa o annan vuxen	1,87	3,56	1,12	1,13	1,27	1,15
Ensam					1,01	1,25
Förtroende för föräldrar				+	+	
Ingen	0,56+	0,76	0,88	1,20	1,50*	1,27
En	0,97	0,74	1,07	1,22*	1,32+	1,28+
Båda	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Familjens resurser		+	**			
Mycket stora	1,59+	2,12**	1,60**	1,25+	1,35	1,11
Stora	0,87	1,17	1,26*	1,16+	1,07	1,09
Medel	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Små	0,81	1,05	0,95	0,89	1,18	0,80
Mycket små	0,77	1,39	0,58	1,15	1,07	0,81
Invandraranknytning	*		+		**	
Svenskt ursprung	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Svag	1,57*	1,05	0,96	0,91	0,80	0,86
Andra gen. invandrare	0,71	1,41	0,70+	0,94	0,47*	0,65*
Först gen. invandrare	1,22	1,29	1,18	1,00	0,64+	0,97
Pseudo R ² (Nagelkirke)	2,8	2,6	1,4	0,8	1,7	1,0

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Bilden av den sociala bakgrunden inverkan blir nu helt annorlunda. För det första kan vi notera att det endast framträder samband i begränsad omfattning. Kopplingen till familj är svag, familjetyp och relation till föräldrar tycks alltså ha liten inverkan på om barn/ungdomar ofta läser böcker eller ej. Socioekonomisk bakgrund tycks bland högstadiepojkar ha en direkt påverkan – det är vanligare att pojkar med högre sådan är flitiga bokläsare. Det finns också tendenser till liknande påverkan bland högstadieflickor och gymnasiepojkar. Det man allmänt kan säga är att flitigt bokläsande knappast är något som motverkas i familjer med större resurser, mer tveksamt om det speciellt gynnas.

När det gäller svensk/utländsk bakgrund tycks samband främst framträda bland pojkar. På mellanstadiet är det mindre vanligt att andra och första generationens invandrapojkar ofta läser böcker, men detta tycks inte kvarstå när vi kommer till de högre stadierna. Vid sidan av detta tycks barn/ungdomar med utländsk bakgrund vara flitiga bokläsare i samma utsträckning som de med svensk bakgrund

Vilka läser inte serier?

Går vi längre tillbaka i tiden, t ex 1970-talet, hade serietidningar låg kulturell status. Det fanns t ex en period när biblioteken inte köpte in sådana. Nu har detta förändrats drastiskt. Går vi till biblioteken finner vi inte bara en lång rad serieböcker på barn- och ungdomsavdelningarna utan också flera sådana på vuxenavdelningen. Begreppet tidskrift som ingår i alternativet är tudelat, här kan finnas både det som betraktas som högkultur och populärkultur. Detta gör det svårt att formulera någon klar hypotes kring hur man i samhället ser på läsning av serier och tidskrifter. Vi skall inte heller bortse från att olika grupper bland barnen och ungdomarna läser olika typer av serier/tidskrifter. Detta ger ju frågan inget svar på.

Om vi ser till skillnader med avseende på kön och ålder kunde vi tidigare konstatera att både köns- och ålderskillnaderna är relativt små. Cirka 40-50 procent uppger att de läst serier/tidskrifter någon gång (senaste veckan eller senaste fyra veckorna). Detta skall ställas mot vad som gällde för bokläsning.

Frågan är hur andelen som inte läst serier eller tidskrifter någon gång påverkas av barnens/ungdomarnas sociala bakgrund. I tabell 13 presenteras resultat från de binära logistiska regressionsanalyserna.

Tabell 13. *Inte läst serier eller tidskrifter någon gång under senaste veckan eller senaste 4 veckorna - samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.*

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation			***	**	*	***
Båda föräldrar	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ensam mamma	0,81	1,01	1,71***	1,42***	1,35**	1,61***
Ensam pappa	0,39	2,01	1,25	1,32	1,50*	1,66*
Växelvis	1,07	1,12	1,14+	1,08	1,18	1,27*
Mamma o annan vuxen	1,82	0,98	1,20	1,46**	1,30	1,39*
Pappa o annan vuxen	0,18	1,32	1,41	0,82	0,56+	1,26
Ensam					0,98	1,66*
Förtroende för föräldrar			***	***	***	***
Ingen	1,06	0,87	0,96	0,75***	0,71***	0,46***
En	0,93	1,02	0,56***	0,49***	0,43***	0,37***
Båda	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Familjens resurser	+		**			***
Mycket stora	0,58*	1,04	0,82*	0,89	0,95	0,60***
Stora	0,80+	0,98	0,85**	1,00	0,95	0,75***
Medel	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Små	1,01	1,17	0,84+	1,02	0,91	0,98
Mycket små	1,15	1,63	0,69*	0,85	1,16	0,99
Invandraranknytning		*	*	*	**	***
Svenskt ursprung	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Svag	0,83	0,62**	0,76	0,92	1,03	1,02
Andra gen. invandrare	0,98	0,97	1,12	1,06	1,39**	1,60***
Först gen. invandrare	1,14	0,80	0,82*	0,78**	1,30*	0,94
Pseudo R ² (Nagelkirke)	2.3	1.6	3.4	3.7	5.1	8.1

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Trots att köns- och ålderskillnaderna ser helt olika ut än för bokläsandet påminner sambandsstrukturen mycket om det som framträdde när vi studerade vilka som inte läste böcker. I

mellanstadiet är sambanden genomgående svaga, social bakgrund tycks alltså ha en begränsad inverkan på om man läser serier eller tidskrifter eller ej.

Ser vi till de båda högre stadierna framträder också ett liknande mönster som när det gällde bokläsning. Familjetyp påverkar och visar på att det är minst vanligt att man läser serier/tidskrifter då man bor med bägge föräldrar. Även här gäller att det är vanligare att de som inte markerat förtroende för föräldrar har läst sådana. Socioekonomisk bakgrund påverkar främst ibland högstadiepojkar och gymnasieflickor. Bland gymnasieflickorna gäller att de som har högre socioekonomisk bakgrund läser sådana i mindre utsträckning. Bland högstadiepojkar blir sambandet inte kontinuerligt. Den lägsta andelen som läser serier finner vi här i mellangruppen, både de som har högre och de som har lägre bakgrund läser serier i högre utsträckning. Möjligen kan det handla om att dessa grupper läser olika typer av serier eller tidskrifter.

Sambandet med svensk/utländsk bakgrund tycks skilja sig mellan högstadiet och gymnasiet. I högstadiet är det vanligare att första generationens invandrare läser serier. I gymnasiet är detta mindre vanligt bland alla som har utländsk bakgrund (alltså både andra och första generationens invandrarungdomar).

Vilka läser serier ofta?

Även här gäller att köns- och åldersskillnaderna är relativt begränsade. Ungefär 10 procent av barnen/ungdomarna uppger att de ofta läst serier eller tidskrifter. Frågan är hur social bakgrund i övrigt påverkar? Ser vi till hur det såg ut när det gällde bokläsande blev ju sambanden betydligt svagare när det gällde flitigt läsande än när de gällde frågan om man läste böcker eller ej. Får vi liknande resultat för läsning av serier/tidskrifter?

Tabell 14. *Läst serie/tidskrifter ofta – mer än 4 gånger senaste veckan eller mer än 10 gånger senaste 4 veckorna - samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.*

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation						
Båda föräldrar	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ensam mamma	0,97	0,41	0,79	0,43*	0,71	0,92
Ensam pappa	5,50*	0,00	0,98	1,20	0,93	1,68
Växelvis	0,55	0,70	0,68*	0,85	0,85	0,97
Mamma o annan vuxen	0,00	1,00	0,88	1,11	0,81	0,27*
Pappa o annan vuxen	0,33	0,00	1,11	1,89	0,91	0,80
Ensam					1,34	1,29
Förtroende för föräldrar			*		***	+
Ingen	0,17+	1,17	1,51*	1,53+	1,90**	1,42
En	1,20	0,86	1,34*	1,18	2,07***	1,67
Båda	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Familjens resurser		**	*			
Mycket stora	2,08+	4,27***	1,55*	1,29	1,01	1,57
Stora	1,23	1,03	1,23	1,10	1,23	1,50*
Medel	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Små	1,21	2,48*	1,52*	0,96	1,04	0,94
Mycket små	3,19	1,20	0,54	1,09	0,77	1,18
Invandraranknytning	*			*	***	
Svenskt ursprung	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Svag	1,59	1,39	1,00	1,50*	0,91	1,20
Andra gen. invandrare	0,30*	1,94+	0,84	1,28	0,48**	0,60
Först gen. invandrare	0,35	1,45	0,88	1,90	0,29****	1,25
Pseudo R ² (Nagelkirke)	6.8	5.8	1.5	1.7	3.9	2.5

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Även här gäller att familj spelar en mer begränsad roll men det är klart värt att notera att det finns en koppling till förtroende för föräldrar i högstadiet och gymnasiet, speciellt bland pojkar. De som inte markerat att de har förtroende för föräldrar är i högre utsträckning flitiga läsare av serier/tidskrifter. De samband som framträder med socioekonomisk bakgrund tyder på att finner lägst andel sådan i mellangruppen. Både de som har högre och de som har lägre socioekonomisk bakgrund är i högre utsträckning flitiga läsare. Detta stämmer ju med vad som framträdde bland högstadiekillar när det gällde läsning av serier/tidskrifter överhuvudtaget.

I tre fall – bland mellanstadietpojkar, högstadieflickor och gymnasiepojkar – framträder tydliga samband med svensk/utländsk bakgrund. En analys av resultaten visar dock att sambanden ser olika ut bland pojkar och flickor. Bland pojkar är det mindre vanligt att de som har utländsk bakgrund är flitiga läsare av serier/tidskrifter. Samma tendens finns också bland högstadiepojkar men här är skillnaderna relativt små. Bland högstadieflickorna är mönstret det helt motsatta. De som har utländsk bakgrund läser i högre utsträckning serier/tidskrifter ofta. Även om sambanden inte är signifikanta i de båda övriga stadierna pekar resultaten åt samma

håll. Bland barn/ungdomar med utländsk bakgrund finns alltså en mycket tydlig könsskillnad då vi ser till flitigt läsande av serier/tidskrifter. Pojkar med utländsk bakgrund gör detta mindre ofta än pojkar med svensk bakgrund. Bland flickor gäller motsatsen, de som har utländsk bakgrund är i högre utsträckning flitiga läsare av serier/tidskrifter än flickor som har svensk bakgrund.

Vad läser barnen/ungdomarna?

En fråga är vad det är för typ av litteratur som barnen/ungdomarna läser. I enkäterna har de fått markera vilka olika typer av litteratur de läser – alternativen som finns med framgår av tabell 15. Här är viktigt att i minnen att basen är samtliga elever. Procenttalen anger alltså hur många av alla mellanstadiepojkar som läser ungdomsböcker etc. För att få en uppfattning kring vad som händer med ökad ålder ordnas alternativen så att de typer av litteratur som mellanstadieeleverna främst läser kommer först. Efter detta kommer litteratur som är mer populär bland högstadieelever. I nästa steg tas liknande hänsyn till vad gymnasieeleverna mest läser. I slutet kommer så alternativ som inte attraherar speciellt många på något av stadierna.

Tabell 15. Andel (%) av samtliga elever som uppgett att de läser olika former av litteratur efter kön och stadium.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Ungdomsböcker	29	52***	24	57***	15	46***
Action	38	43+	22	22	8	11*
Äventyrsromaner	35	37*	19	19	13	15**
Sport	34	11***	18	4***	13	2***
Deckare	24	37***	17	21***	13	20***
Serier	32	24***	16	10***	12	8***
Fantasy	23	24	18	21***	16	20***
Nättidning	10	24***	14	33***	24	40***
Kärleksromaner	3	22***	4	26***	4	32***
Dagstidning	10	10	15	14	24	27**
Vuxenlitteratur	3	4*	6	12***	10	22***
Fakta	18	14***	15	10***	17	13***
Sanna berättelser	15	26***	8	18***	9	21***
Science fiction	16	12***	15	14	12	12
Historisk litteratur	13	13	11	8***	12	8***
Manga	6	6	7	5***	7	3***
Fanfiction	6	4*	3	8***	3	6*
Tidskrifter	3	5***	5	9***	9	16***
Dikter, poesi	1	3***	2	5***	3	7***
Skräck			10	20***		
Kvällstidningar			13	10+		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det första vi kan konstatera är att det finns stora skillnader när det gäller vilken typ av litteratur som pojkar och flickor läser. I några fall är dock könsskillnaderna relativt små även om de blir signifikanta. Detta gäller för action, äventyrsromaner, fantasy, dagstidning (i mellan- och högstadiet), science fiction, historisk litteratur, manga och kvällstidning. I de fall då det framträder tydliga könsskillnader handlar det oftast om att flickor oftare läser denna typ av litteratur, men det finns vissa typer som attraherar pojkar mer, såsom sport, serier, fakta samt historisk litteratur.

Om vi börjar med att se till populära typer bland mellanstadieeleverna – ungdomsböcker, action, äventyrsromaner, sport (bland pojkar), deckare och serier - kan vi se att andelen läsare minskar med ökad ålder. Fortfarande gäller dock att ungdomslitteraturen är mycket populär bland flickor även på de två högre stadierna.

Nästa grupp handlar om litteraturformer som på högstadiet kommer in bland de mer attraktiva. Detta gäller nättidning, kärleksromaner, dagstidning, och vuxenromaner. Andelen som läser fantasy förändras relativt lite med åldern, men i övrigt är detta typer av litteratur som attraherar fler med ökad ålder.

Då det gäller övriga former av litteratur – som inte tillhör de mest attraktiva på något stadium och alltså endast fångar en minoritet – tycks det i de flesta fall ske små förändringar med åldern. Möjligen kan man se ett svagt minskat intresse när det gäller sanna berättelser och en svag ökning när det gäller tidskrifter och dikter. Här tycks det alltså handla om en typ av litteratur som inte i någon ålder tillhör den populära. Tvärtom tycks den fånga upp mindre grupper som fortsätter med att läsa denna typ av litteratur oberoende av ålder.

Sammantaget tyder resultaten på att vi kan se tre olika grupper av litteratur. Den första är sådan som intresserar mellanstadieeleverna (ibland främst ena könet). Andelen som läser denna typ av litteratur minskar med ökad ålder men i vissa fall – ungdomsböcker, deckare, äventyrsromaner – fortsätter den att tillhöra det som flest läser även i högre ålder. Den andra gruppen – fantasy, nättidning, kärleksromaner, dagstidning och vuxenromaner – är sådant som stiger i popularitet efter mellanstadiet. Detta handlar både om att de kommer högre upp på listan när de gäller vilken litteratur som ungdomarna oftast läser men också om att en högre andel läser dem. I den tredje gruppen har vi litteratur som inte i något av skolstadierna är mest populär, ofta handlar det om att det är en mindre grupp som läser dessa former. I detta fall tycks andelen läsare förändras relativt lite med ålder och här får vi alltså tänka oss att det är former av litteratur som fångar upp en mindre grupp av barnen/ungdomarna och där detta intresse kvarstår under hela åldersintervallet.

I frågan kring vad man läser ingår ju ett stort antal alternativ. För att få ett underlag för att göra ett slags gruppering – har jag genomfört explorativ faktoranalys. En sådan försöker sammanfatta hur barnen/ungdomarna själva kombinerar sin val av litteratur. En specifik grupp innefattar alltså litteraturformer där det är vanligare att man läser övriga former om man läser någon av de som är med i gruppen.

Resultaten från denna analys, som presenteras i tabell B.1 i bilagan, ger fem grupper, vilka är

1. Fantasy, Äventyrsböcker, Science fiction, Serier, Manga, Deckare. Hit torde även Fanfiction, som inte ingått i analysen eftersom detta alternativ inte är med i alla enkäter, kunna föras. Sammantaget torde detta kunna ses som olika former av underhållningslitteratur.
2. Dagstidning, Nättidning och Tidskrifter.
3. Ungdomsböcker och Kärleksromaner, något som speciellt attraherar flickor
4. Dikter, Historisk litteratur, Vuxenböcker, Fakta. Kanske kan man se detta som olika former av vuxenlitteratur.
5. Aktion, Sport och Sanna berättelser. Med tanke på att sport ingår skulle man kunna tänka sig att det är litteratur som speciellt attraherar pojkar men både aktion och sanna berättelser är det vanligare att flickor läser.

Tabell 16. Litteraturgenrer Andel (%) av samtliga elever som uppgett att de läser olika former av litteratur efter kön och stadium.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Underhållningslitteratur	63	66*	44	46+	36	41***
Ungdomsböcker, kärleksromaner	31	57***	26	61***	17	55***
Action, sport	49	38***	26	20***	19	14***
Tidningar/tidskrifter	18	31***	24	38***	38	51***
Vuxen litteratur	26	24	23	21*	27	31***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

På mellanstadiet är underhållningslitteratur den klart mest populära genren, nästan två tredjedelar av barnen läser denna typ av litteratur. Engagemanget i denna typ av litteratur sjunker sedan markant till högstadiet och sedan ytterligare något till gymnasiet. Genomgående gäller att könsskillnaderna är små. Efter detta kommer ungdomsböcker/kärleksromaner samt action/sport med tydliga könsskillnader men åt olika håll. Flickor läser klart mycket oftare ungdomsböcker/kärlekslitteratur. Bland flickorna kvarstår intresset för detta relativt oförändrat under hela åldersintervallet. Som vi kan se av den tidigare redovisningen sker efter högstadiet en viss förskjutning mot kärlekslitteratur men även i gymnasiet har ungdomslitteraturen en mycket stark ställning bland flickorna. Bland pojkar kan vi däremot se en kontinuerlig minskning för denna typ av litteratur med ökad ålder.

Action/sport (hit räknas även sanna berättelser) är en typ av litteratur som attraherar pojkar mer än flickor. Intresset för denna typ av litteratur sjunker dock drastiskt från mellan- till högstadiet speciellt bland pojkar, vilket innebär att könsskillnader är mindre i de båda högre stadierna. Läsning av tidningar/tidskrifter är klart vanligare bland flickor och här ser vi ett klart ökat intresse med ökad ålder. När vi kommer till det som jag betecknat som vuxenlitteratur – poesi, historiska böcker, vuxenlitteratur och fakta – blir könsskillnader små och förändras relativt lite med åldern.

Vad läser barn/ungdomar – den sociala bakgrundens påverkan

För att få en mer fördjupad bild av vad som tänkas påverka vad barnen/ungdomarna läser har även analyser av kopplingen till barnens och ungdomarnas sociala bakgrund studerats. Liksom tidigare görs detta med hjälp av binär logistisk regressionsanalys. En fullständig presentation och diskussion av alla dessa resultat skulle göra rapporten oöverblickbar. Därför begränsas analysen till de fem grupperna som bildades i förra avsnittet och de statistiska resultaten presenteras i bilagan (tabellerna B.2-6) – för den som är speciellt intresserad av studerar en viss läsgenre. De centrala resultaten sammanställs nedan. Vid tolkningen är det viktigt att ha i minnet att vi studerar hur vanligt det är med läsning av olika typer av litteratur bland samtliga elever. Bakom ett samband mellan en viss bakgrundsvariabel behöver inte dölja sig att denna direkt påverkar vilken typ av litteratur man läser utan att bakom sambanden döljer sig hur denna variabel påverkar hur ofta barnen/ungdomarna läser. Finner vi t ex att en grupp i ovanligt liten utsträckning läser flera, kanske alla, former av litteratur så finns knappast någon påverkan på valet av litteratur. Bakom döljer sig faktumet att denna grupp läser i mindre utsträckning. Detta leder till att det blir mindre vanligt att de läser olika former av litteratur.

För att få en mer överblickbar bild studeras först hur förekomsten av signifikanta samband varierar mellan de olika bakgrundsvariablerna. Detta ger en bild av vilka faktorer det är som främst kan påverka litteraturvalet. Efter detta studeras den koppling som framträder mellan de olika variablerna och hur vanligt det är att man läser olika typer av litteratur. Genomgången begränsas till de fall där det framträder signifikanta samband, dvs fall där andelen som läser denna typ av litteratur bedöms variera mellan olika undergrupper.

Ser vi till förekomsten av signifikanta samband dominerar förtroende för föräldrar starkt med samband i samtliga fall utom ett. Undantaget gäller mellanstadiepojkar när det gäller hur vanligt det är att läsa vuxeninriktad litteratur. Ser vi till de skattade värdena pekar dessa även i detta fall åt samma håll. Resultaten visar här att barn/ungdomar som inte markerat att de har förtroende för föräldrar i mindre utsträckning läser alla former av litteratur. Bakom detta döljer sig helt enkelt faktumet att dessa i mindre utsträckning läser böcker och tidningar. Själva relationen till föräldrarna påverkar valet av litteratur i mycket begränsad utsträckning.

När det gäller familjetyp framträder endast enstaka samband. Det som kanske här är av intresse att notera är sambanden med action/sport som framkommer bland högstadieelever och gymnasieflickor. I högstadiet är andel som läser denna typ av litteratur mindre vanligt bland de som har växelvis boende eller där mamma har ny partner än bland de som bor med bägge föräldrar. Bland gymnasieflickorna är andelen läsare av denna typ av litteratur låg hos de som bor med en ensamstående förälder och de som bor med en mamma som har ny partner. Här är det alltså möjligt att själva familjetypen kan ha en påverkan. Resultaten tyder på att familjetyp är mycket svagt kopplat till valet att läsa olika typer av litteratur. Den samlade bilden pekar tveklöst mot att familjesituationen har mycket begränsad påverkan när det gäller vilken typ av litteratur barnen/ungdomarna läser. Däremot har den en påverkan på om man läser eller inte.

För socioekonomisk bakgrund framträder signifikanta samband i hälften av fallen, främst bland Högstadiepojkar och gymnasieflickor. De starkaste sambanden framträder med läsning av tidningar/tidskrifter, ungdoms-/kärleksromaner och action/sport.

När det gäller action/sport framkommer tydliga samband bland pojkar och bland gymnasieflickor. Alla dessa – utom det som finns bland högstadiepojkarna – pekar mot att denna typ av litteratur är vanligare hos de som har högre socioekonomisk bakgrund. Bland

högstadiepojkarna är det i första hand de som näst lägst bakgrund som läser denna typ av litteratur. En slutsats torde man kunna dra – det är mycket tveksamt om just sport/action är en form av litteratur som speciellt lyckas fånga upp pojkar med lägre socioekonomisk bakgrund.

Bakom sambanden med läsning av tidningar/tidskrifter döljer sig genomgående att barn/ungdomar med högre bakgrund i högre utsträckning läser sådana. Främst framträder detta i högstadiet och gymnasiet. Samma mönster framträder när det gäller ungdomslitteratur och kärleksromaner – läsning av sådan är vanligare bland de som har högre socioekonomisk bakgrund – något som speciellt framträder bland flickor. Däremot har socioekonomisk bakgrund mindre påverkan på läsning av underhållningslitteratur. De två samband som framträder – bland högstadiepojkar och gymnasieflickor – ger inte någon klar bild av om läsning av sådan litteratur är vanligare bland de som har hög eller de som har låg socioekonomisk bakgrund. En rimlig tolkning torde vara att socioekonomisk bakgrund har en mycket begränsad inverkan på om man läser sådan litteratur eller ej. För vuxen litteratur framträder endast ett signifikant samband, nämligen bland gymnasieflickor. Läsning av denna typ av litteratur är vanligare bland gymnasieflickor som har högre socioekonomisk bakgrund. Sammantaget blir tolkningen att socioekonomisk bakgrund – vid sidan av dess inverkan på om barnen/ungdomarna läser eller ej – troligen har en mer begränsad inverkan på litteraturvalet. Ett intressant undantag bör dock noteras – läsningen av tidningar och tidskrifter. Detta görs oftare bland barn/ungdomar med högre socioekonomisk bakgrund. Kanske handlar det här om större möjligheter och/eller uppmuntran.

Svensk/utländsk bakgrund ger signifikanta samband i något mer än hälften av fallen. De tydligaste sambanden framträder med läsning av action/sport, tidningar/tidskrifter och vuxen litteratur. När det gäller läsning av action/sport liksom vuxen litteratur är mönstret mycket entydigt – denna typ av litteratur läses oftare av barn/ungdomar med utländsk bakgrund. När det gäller läsning av tidningar/tidskrifter blir mönstret inte lika entydigt. Bland högstadieflickor och i gymnasiet är det mindre vanligt att ungdomar med utländsk bakgrund läser sådant. Ofta är läsningen av dessa ovanligt låg bland första generationens invandrare. Bland mellanstadiepojkar går skillnaderna i motsatt riktning, mellanstadiepojkar med utländsk bakgrund läser i högre utsträckning sådant. Bland mellanstadieflickor framträder inga skillnader mellan de som har utländsk respektive svensk bakgrund. Som vi redan påpekat har svensk/utländsk bakgrund mindre påverkan på läsning av underhållningslitteratur och ungdoms-/kärleksromaner. Ser vi till underhållningslitteratur pekar de tre signifikanta sambanden mot att läsning av denna typ av litteratur är mindre vanlig bland de som har utländsk bakgrund., men resultaten är knappast helt entydiga – i vissa fall är läsning av sådan lika vanlig i någon grupp som har utländsk bakgrund som bland de som har svensk bakgrund. Tydligast underrepresentation när det gäller läsning av sådan litteratur finner vi bland andra generationens invandrare bland högstadiepojkar och i gymnasiet. Ser vi till första generationens invandrare är det egentligen bara bland gymnasiepojkarna som det framträder en tydlig underrepresentation. För läsning av ungdoms-/kärleksromaner framträder två signifikanta samband – bland högstadie- och gymnasiepojkarna. Bägge dessa visar att pojkar med utländsk bakgrund läser denna typ av litteratur mer än de som har svensk bakgrund. I de övriga fyra grupperna är skillnaden mellan de som har utländsk respektive svensk bakgrund begränsad.

Samtantaget är kopplingen mellan social bakgrund och vilken typ av litteratur barnen/ungdomarna läser svag. Detta är mycket intressant. Att läsa böcker (serier/tidskrifter) eller ej är starkt kopplat till social bakgrund och kan alltså ses som en social markör. Däremot läggs inga restriktioner på vad man läser, alltså ingen uppdelning mellan vad som skall ses som ”bra” respektive ”mindre bra” litteratur. Det centrala är att barnen/ungdomarna läser.

Om vi skall sammanfatta resultaten tyder detta på att det främst är svensk/utländsk bakgrund som kan påverka vilken typ av litteratur som barnen/ungdomarna läser. Att detta gäller styrks dels av att sambanden varierar mellan de olika genren, dels av att mönstren för sambanden skiljer sig. Främst att uppmärksamma är att barn/ungdomar med utländsk bakgrund läser action/sport och vuxen litteratur mer än vad de som har svensk bakgrund gör.

Sammanfattning

Rapportens syfte är att undersöka hur vanligt det är att barn och ungdomar läser böcker respektive serier/tidskrifter och vilken typ av litteratur de läser. Till syften hör också att studera hur detta varierar beroende på kön, ålder samt socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund. Barn/ungdom har i en enkät fått besvara frågor kring hur ofta man läst böcker respektive serier samt i en sluten fråga markera vilka olika typer av litteratur man läser. I några av undersökningarna ingår också en fråga kring hur mycket tid man lägger ned på bokläsning på fritiden.

Materialet till rapporten har hämtats från undersökningar som genomförts i samarbete mellan projektet *Ung livsstil* och berörda kommuner. Samtliga undersökningar innefattar ett slumpmässigt urval av kommunens alla barn/ungdomar som går i friskolor eller kommunala skolor. Svarsfrekvensen överstiger i samtliga undersökningar 70 procent och ligger sammantaget på något över 80 procent. Undersökningsgruppen innefattar sammanlagt 48 287 elever som besvarat dessa enkäter i 15 kommuner under perioden 2009-2018.

Bokläsning

Resultaten visar att bokläsning är klart köns- och åldersrelaterat. Oberoende av ålder är det vanligare att flickor läser böcker. Både bland pojkar och flickor minskar andelen som läser böcker med ökad ålder. I mellanstadiet uppger 85 procent av flickorna och 77 procent av pojkarna att de läst någon bok minst en gång senaste veckan. I högstadiet har dessa andelar sjunkit till 66 respektive 56 procent och i gymnasiet till 57 respektive 46 procent. Om vi ser till hur många som kan betraktas som flitiga bokläsare (5 gånger eller mer under veckan) blir könsskillnaderna små men andelen som gör detta minskar kraftigt med åldern. Ungefär 20 % av mellanstadieeleverna är flitiga bokläsare däremot endast ungefär 5 % av eleverna i högstadiet och gymnasiet. Resultat från upprepade studier i vissa kommuner visar att andelen bokläsare minskat under tid.

En analys av sambanden mellan social bakgrund i övrigt och bokläsning visar på en klar skillnad mellan att över huvud taget läsa böcker och att vara flitig bokläsare. Social bakgrund har en klar inverkan på om barn/ungdomar läser böcker eller ej. Däremot har den endast begränsad inverkan på om man är flitig bokläsare eller ej. Ser vi till familjesituation gäller att det finns fler bokläsare bland de som bor med bägge föräldrar än i andra familjetyper. Det finns också en klar koppling till hur relationen till föräldrarna ser ut. Bland de som har sämre kontakt är det färre som läst böcker. Fler av barn/ungdomar som har högre socioekonomisk bakgrund har läst böcker. En analys av sambanden med svensk/utländsk bakgrund visar att första generationens invandrare har flest bokläsare. Däremot är skillnaden mellan andra generationens invandrare och de som har svensk bakgrund liten,

Läsning av serier/tidskrifter

Ser vi däremot till läsning av serier/tidskrifter blir köns- och åldersskillnaderna avsevärt mindre. Generellt gäller att det är färre som uppger att de läser sådant minst en gång i veckan. På samtliga stadier är det 40-45 % som över huvud taget läser sådant. Det är en liten grupp – endast cirka 5 procent – som är flitiga läsare (läser mer än 5 gånger i veckan). Liksom när det gäller bokläsning påverkar social bakgrund om man läser serier/tidskrifter men har en begränsad inverkan på om man är flitig läsare. Sambanden med familjesituation är lika de som gäller för bokläsning andelen som läser serier är högre bland de som bor med bägge föräldrar, lägre bland de som har sämre kontakt med föräldrarna. Däremot tycks inte socioekonomisk bakgrund ha

lika stark påverkan, det är endast bland gymnasieflickor som vi finner att läsning av serier/tidskrifter är högre hos dem som har högre socioekonomisk bakgrund. När det gäller svensk/utländsk bakgrund är inverkan mer oklar. I högstadiet är det fler bland första generationens invandrare som läser sådant, i gymnasiet är det färre bland både första och andra generationens invandrare som läser serier än de som har svensk bakgrund. Liksom när det gäller bokläsning har andelen som läser tidningar/tidskrifter minskat över tid.

Vad läser barnen/ungdomarna

I frågan ingår ett relativt stort antal alternativ. För att få resultaten mer överblickbara har dessa alternativ grupperats i fem grupper, nämligen

1. Fantasy, Äventyrsböcker, Science fiction, Serier, Manga, Deckare, Fanfiction. Sammantaget torde detta kunna ses som olika former av underhållningslitteratur.
2. Dagstidning, Nättidning och Tidskrifter.
3. Ungdomsböcker och Kärleksromaner, något som speciellt attraherar flickor
4. Dikter, Historisk litteratur, Vuxenböcker, Fakta. Kanske kan man se detta som olika former av vuxenlitteratur.
5. Aktion, Sport och Sanna berättelser. Med tanke på att sport ingår skulle man kunna tänka sig att det är litteratur som speciellt attraherar pojkar men både aktion och sanna berättelser är det vanligare att flickor läser.

Underhållningslitteratur (grupp 1) är den typ av litteratur som flest mellanstadieelever läser – cirka 60 % läser här sådan. Efter mellanstadiet minskar andelen läsare av denna typ av litteratur markant till högstadiet (45 %) och sedan ytterligare något till gymnasiet (knappt 40 %). Genomgående gäller att det är vanligare att flickor läser sådant än att pojkar gör det.

Ungdomslitteratur/kärleksromaner läses i mycket högre utsträckning av flickor än av pojkar. Mellan 55 och 60 procent av flickorna läser sådan i alla tre stadierna. Bland pojkar minskar andelen som läser sådan med ökad ålder – från 31 % i mellanstadiet till 17 % i gymnasiet.

Även tidningar, tidskrifter är något som flickor oftare läser. Här ökar andelen som läser sådant med ökad ålder, speciellt från högstadiet till gymnasiet, bland pojkar från 18 till 24 % i högstadiet och 38 % i gymnasiet. Andelen som läser sådan litteratur är hela tiden högre bland flickor – 31 % i mellanstadiet, 38 % i högstadiet och 51 % i gymnasiet.

I motsats till detta är sport/aktion en form av litteratur som läses mer av pojkar. Andelen som läser sådan litteratur minskar markant från mellan- till högstadiet. I mellanstadiet läses sådan litteratur av ungefär hälften av pojkarna och knappt 40 procent av flickorna. Till högstadiet minskar det till 26 respektive 20 % för att på gymnasiet endast läsas av 19 respektive 14 procent.

När det gäller läsning av det som ovan kallats vuxenlitteratur är könsskillnaderna små och andelen som läser sådant ändras endast obetydligt med ökad ålder. Bland flickor finns dock en uppgång från 21 % i högstadiet till 31 % i gymnasiet. Generellt gäller att 20 - 30 % av barnen/ungdomarna läser sådan litteratur.

Samttaget är kopplingen mellan social bakgrund och vilken typ av litteratur barnen/ungdomarna läser svag. Detta är mycket intressant. Att läsa böcker (serier/tidskrifter) eller ej är starkt kopplat till social bakgrund och kan alltså ses som en social markör. Däremot läggs inga restriktioner på vad man läser, alltså ingen uppdelning mellan vad som skall ses som ”bra” respektive ”mindre bra” litteratur. Det centrala är att barnen/ungdomarna läser.

Möjligen skall vi göra en reservation när det gäller svensk/utländsk bakgrund. Här finns en del samband som inte kan återföras till frågan om att läsa eller ej. Att detta gäller styrks dels av att sambanden varierar mellan de olika genren, dels av att mönstren för sambanden skiljer sig. Främst att uppmärksamma är att barn/ungdomar med utländsk bakgrund läser action/sport och vuxen litteratur mer än vad de som har svensk bakgrund gör.

Referenser

- Blomdahl U, Elofsson S (2006).** *Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom? – en studie av den unga befolkningen i Stockholm, Haninge, Helsingborg, Jönköping och Lidingö.* Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete, Stockholms stad: Idrottsförvaltningen, forskningsenheten.
- Blomdahl U, Elofsson S. (2017).** *Jämställd och jämlik! Hälsa och offentligt resurs-utnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar.* Stockholm stad.
- Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M. (2008).** *Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale.* Social Science & Medicine 66 (2008).
- Fredriksson U, Taube K (2012).** *Läsning, läsvanor och läsundersökningar.* Lund: Studentlitteratur.
- Kulturrådet (2008).** *Kulturen i siffror 2008:6.* Stockholm.
- Larsson, B. (2008).** *Ungdomar och idrotten: Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer.* Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet.
- Lundahl, A. (1971).** *Fritid och rekreation.* Låginkomstutredningen, Allmänna förlaget.
- Nilsson P, (1998).** *Fritid i skilda världar.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Olsson L. (2017).** *Hur skall vi få barn att läsa mer när vi vet så lite om vad de redan läser?* Dagens nyheter 2017-03-30.
- SCB (2004).** *Fritid 1976-2002.*
- Skolverket (2010).** *Rustad att möta framtiden? PISA 2009: Om 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap.* Rapport 352. Stockholm: Skolverket.
- Statens medieråd. (2017).** *Unga & medier 2017.*
<https://statensmedierad.se/download/18.7b0391dc15c38ffbccd9a238/1496243409783/Ungar+och+medier+2017.pdf>
- Trygghed, S. Elofsson S. (2018).** *Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i särskolan.* Högskolan i Gävle, FoU-rapport No 48.
- Tåhlin, M. (1987).** *Arbetets värde och kostnader. En studie av lönearbetes värde och kostnader.* Institutionen för social forskning vid Stockholms universitet.
- Tåhlin, M. (1985).** *Fritid i välfärden. Svenska folkets fritids-och kulturvanor.* Riksförbundet Sveriges fritids- och hemgårdar.
- Weber, M. (1980).** *Ekonomi och samhälle. Förståelsesociologins grund.* Argos

Bilaga

Tabell B.1. Gruppering av olika typer av litteratur som barnen/ungdomarna uppger att de läser. Resultat från explorativ faktoranalys – egenvärden, procentuell förklaring av variationen samt faktorladdningar (r) (#).

Faktor 1		Faktor 2		Faktor 3		Faktor 4		Faktor 5	
Litteratur	r	Litteratur	r	Litteratur	r	Litteratur	r	Litteratur	r
Fantasy	0,67	Dagstidning	0,67	Kärleksromaner	0,68	Dikter, poesi	0,64	Aktion	0,63
Äventyr	0,66	Nättidning	0,65	Ungdomsböcker	0,62	Historiska	0,64	Sport	0,54
Science fict.	0,60	Tidskrifter	0,59			Vuxenlitteratur	0,55	Sanna berätt.	0,53
Serier	0,58					Fakta	0,53		
Manga	0,48								
Deckare	0,37								

I tabellen har endast faktorladdningar (r) som överstiger 0,40 tagits med.

Tabell B.2. Läst underhållningslitteratur (#) – samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation	+		+	+	+	
Båda föräldrar	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ensam mamma	0,64+	0,87	0,84	0,80	0,78*	0,83+
Ensam pappa	0,44	0,89	0,86*	0,94	0,69+	0,96
Växelvis	0,82+	1,10	0,89	0,88+	0,82+	0,84
Mamma o annan vuxen	0,60+	1,00	0,91	0,76+	0,94	0,98
Pappa o annan vuxen	0,79	2,12	0,55+	0,69	0,84	0,85
Ensam					0,88	1,43
Förtroende för föräldrar	***	***	***	***	***	•
Ingen	0,49***	0,59**	0,56***	0,69**	1,29*	0,88
En	0,83+	1,21*	1,04	0,97	1,67***	1,14
Båda	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Familjens resurser			*			**
Mycket stora	0,88	1,03	1,12	1,01	1,06	1,17
Stora	1,10	0,99	1,20*	1,10	1,13	1,23***
Medel	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Små	1,09	0,78	1,23*	0,89	1,09	1,04
Mycket små	0,92	1,19	0,81	1,08	1,03	0,65*
Invandraranknytning			*		*	**
Svenskt ursprung	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Svag	1,15	0,99	1,12	0,95	1,07	0,83+
Andra gen. invandrare	1,06	1,16	0,86+	0,93	0,78*	0,69***
Först gen. invandrare	1,04	1,50*	1,13	1,16	0,75*	1,03
Pseudo R ² (Nagelkirke)	2,2	1,9	2,3	1,3	2,3	1,9

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Fantasy, Äventyrsböcker, Science fiction, Serier, Manga, Deckare, Fanfiction.

Tabell B.3. Läst tidningar/tidskrifter (#) – samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation						
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ensam mamma	1,09	1,31	1,16	1,05	0,88	0,75**
Ensam pappa	1,69	0,52	0,61+	1,19	1,04	0,72+
Växelvis	0,88	1,22	0,92	0,83*	0,82+	0,89
Mamma o annan vuxen	1,57	1,52	1,26	0,88	0,76+	0,97
Pappa o annan vuxen	0,27	0,33	1,07	0,74	1,25	0,98
Ensam					0,74	0,93
Förtroende för föräldrar	**	**	***	***	***	***
Ingen	0,82	0,94	0,97	1,25*	0,80+	0,88
En	1,39	1,35**	1,51***	2,07***	1,35**	1,23*
Båda	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Familjens resurser			*	**	**	**
Mycket stora	1,05	1,30+	1,15	1,20+	0,95	1,31*
Stora	1,02	1,14	1,28**	1,11	1,28**	1,25**
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Små	1,09	0,86	0,99	0,75**	0,83	0,96
Mycket små	1,08	0,98	0,96	0,76	0,97	0,75
Invandraranknytning	**			***	***	***
Svenskt ursprung	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Svag	1,48**	1,17	1,05	0,98	0,98	0,92
Andra gen. invandrare	1,65**	0,98	0,99	0,75**	0,82*	0,75***
Först gen. invandrare	1,25	1,24	1,02	0,67***	0,58***	0,59***
Pseudo R ² (Nagelkirke)	2.3	1.5	1.8	5.4	3.9	3.4

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Dagstidning, Nattidning och Tidskrifter.

Tabell B.4. Läst ungdomsböcker, kärleksromaner – samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation				*		+
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ensam mamma	1,22	1,18	0,92	0,86	0,66**	0,86
Ensam pappa	0,96	0,64	0,55*	0,92	0,86	0,71+
Växelvis	0,96	1,10	0,90	0,97	0,79	1,00
Mamma o annan vuxen	1,01	1,22	0,89	0,71*	1,07	0,84
Pappa o annan vuxen	0,75	0,77	0,70	0,69	0,89	0,53*
Ensam					0,87	0,82
Förtroende för föräldrar	***	***	*	***	*	**
Ingen	0,76+	0,87	0,97	0,89	1,25	1,02
En	1,38**	1,36***	1,17*	1,35***	1,41**	1,28**
Båda	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Familjens resurser		*	**	*		*
Mycket stora	1,28+	1,12	1,40**	1,00	1,00	1,12
Stora	1,10	1,19*	1,19*	1,18**	0,98	1,17*
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Små	0,94	0,75+	1,27*	0,91	1,19	0,83
Mycket små	1,12	0,87	0,80	1,03	1,44	0,71+
Invandraranknytning			**		**	
Svenskt ursprung	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Svag	1,05	0,86	1,03	0,95	1,29*	0,88
Andra gen. invandrare	1,29+	0,86	1,26*	0,89	1,56***	0,84
Först gen. invandrare	1,11	0,93	1,39**	1,10	1,49**	1,10
Pseudo R ² (Nagelkirke)	1.6	1.8	1.1	1.8	1.7	1.8

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Tabell B.5. Läst vuxen litteratur (#) – samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation						*
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ensam mamma	0,64	1,01	0,98	1,01	0,90	0,79*
Ensam pappa	0,47	0,62	0,65	1,40	0,69	0,93
Växelvis	0,79+	1,22	0,85	0,97	0,98	0,78+
Mamma o annan vuxen	0,88	0,89	0,71	0,85	1,11	1,03
Pappa o annan vuxen	0,85	2,19	1,01	0,82	0,66	1,15
Ensam					1,37	1,67*
Förtroende för föräldrar		*	***	**	*	*
Ingen	0,71*	0,77	0,67***	1,25*	1,01	0,69
En	0,93	1,21*	1,02	1,31***	1,21+	1,18
Båda	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Familjens resurser		+		+	+	**
Mycket stora	1,04	1,03	1,13	1,37**	1,20	1,20
Stora	1,05	0,83	1,09	1,13+	1,19*	1,28**
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Små	0,95	1,18	0,97	0,99	1,04	0,99
Mycket små	2,07*	1,58	1,13	1,05	1,56*	0,75
Invandraranknytning	***	***	***	***		+
Svenskt ursprung	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Svag	1,49**	1,14	1,10	1,27*	1,09	1,09
Andra gen. invandrare	1,80***	1,54**	1,35**	1,52***	1,09	0,93
Först gen. invandrare	1,95**	1,95***	1,67***	2,08***	1,00	1,32+
Pseudo R ² (Nagelkirke)	2.7	3.0	1.4	2.0	0.9	1.5

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Dikter, Historisk litteratur, Vuxenböcker, Fakta.

Tabell B.6. Action/sport – samband med social bakgrund. Resultat från logistisk regressionsanalys – oddskvoter med signifikansnivåer efter stadium och kön.

Variabel	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Familjesituation			**	*		**
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ensam mamma	1,56	1,59	1,14	0,80	1,16	0,57*
Ensam pappa	0,67	3,84+	0,57+	0,89	0,67	0,36*
Växelvis	0,96	1,10	0,69**	0,79+	0,89	1,21
Mamma o annan vuxen	0,79	2,34*	0,56*	0,60*	0,73	0,40*
Pappa o annan vuxen	0,44	3,01	1,35	1,81	1,04	1,37
Ensam					2,31*	1,89
Förtroende för föräldrar	**	***	***	***	**	*
Ingen	0,55**	0,20***	0,62***	0,85	0,78	1,62*
En	0,79+	0,34***	1,30**	1,62***	1,29+	1,55**
Båda	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Familjens resurser	*		**		*	*
Mycket stora	1,51*	0,87	0,88	1,17	1,11	1,72+
Stora	1,22	1,32*	0,98	0,95	1,56**	1,61**
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Små	0,62*	0,90	1,47**	1,23	1,41+	1,35
Mycket små	1,28	0,66	0,67	1,00	1,09	1,20
Invandraranknytning	**	*	***	**		***
Svenskt ursprung	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Svag	1,33	1,53*	1,00	1,08	1,11	1,18
Andra gen. invandrare	1,90***	1,61**	1,50***	1,49**	1,27	1,87**
Först gen. invandrare	1,99**	1,02	1,54**	1,56**	1,40+	3,01***
Pseudo R ² (Nagelkirke)	3.7	10.4	3.9	3.3	2.9	6.7

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.